

Stanisław Gołub, Irena Kutyłowska

Chełm, ul. Czarnieckiego 8, st. 144,
AZP 80-90/5

Informator Archeologiczny : badania 30, 201-202

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

kształt zbliżony do owalu, w profilu była trapezowata. Wypełnisko tworzył szarobrazowy piasek. W wykopie IV po zdjęciu humusu odsłonięto zarysy fundamentów dużego budynku murowanego, z istniejącą tutaj w XVII-XVIII w. Bindugą. Fundamenty nieznacznie uszkodziły 3 wczesnośredniowieczne obiekty. Obiekt 14 – jama z VIII-IX w. – w części stropowej miał kształt zbliżony do owalnego, w profilu prostokątny. W wypełnisku z szaroczarnej ziemi, przechodzącej głębiej w szarobrazową, znaleziono kości zwierzęce i fragmenty naczyń glinianych. Obiekt 15 – jama osadnicza z X-XII w. – w części stropowej zbliżony do prostokąta i prostokątny w profilu, miał wypełnisko utworzone z intensywnie czarnej, przepalanej ziemi z dużą ilością węgla drzewnych, ceramiki i kości zwierzęcych. Obiekt 16 był półziemianką z IX-XI w., która w części stropowej przybierała kształt prostokątny, zaś w profilu nieckowaty. Jej wypełnisko stanowiła intensywnie czarna ziemia z dużą ilością węgla drzewnych, fragmentów naczyń glinianych, polepy i kości zwierzęcych.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum Okręgowym w Białej Podlaskiej. Wyniki badań zostaną opublikowane w wydawnictwie „Ratownicze badania archeologiczne na terenie województwa białkopodlaskiego”. Badania będą kontynuowane.

Bucz, st. 2,
gm. Przemęt, woj. leszczyńskie

patrz: okres nowożytny

Bukowo Morskie, st. 10,
gm. Darłowo, woj. koszalińskie

patrz: późne średniowiecze

BYDGOSZCZ, st. 1,
AZP 37-38/140

- grodzisko wczesnośredniowieczne
- zamek z późnego średniowiecza i okresu nowożytnego (2 poł. XIV-XIX w.)

Badania wykopaliskowe, przeprowadzone pod kierunkiem prof. dr hab. Jadwigi Chudziakowej (Zespół do Badań Dziejów Bydgoszczy przy Uniwersyteckim Centrum Archeologii Średniowiecza i Nowożytności w Toruniu). Pracami terenowymi kierowała mgr Elżbieta Dygaszewicz. Finansowane przez Urząd Miasta Bydgoszczy. Czwarły sezon badań. Założono 3 wykopy, ze względu na współczesną zabudowę i zadrzewienie, zlokalizowane w jedyńskich dostępnych miejscach.

Badania prowadzono w rejonie przypuszczalnej lokalizacji wczesnośredniowiecznego grodu książęcego i zbudowanego na jego miejscu przez Kazimierza Wielkiego murowanego zamku, którego relikty zostały całkowicie rozebrane w końcu XIX wieku. Zarejestrowano układ nawarstwień wnętrza grodu, fragmenty drewnianych umocnień i fosy oraz przepalone konstrukcje ceglane, wiążące się z gotyckim zamkiem.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w archiwum PSOZ w Bydgoszczy.

Badania będą kontynuowane.

Bydgoszcz-Palcz, st. 123

patrz: neolit

CHELM,
ul. Czarnieckiego 8, st. 144,
AZP 80-90/5

- ślady osadnictwa mezolitycznego
- wczesnośredniowieczna osada przyrodowa (XII-XIII w.)

Ratownicze badania przedinwestycyjne, przeprowadzone przez mgr. Stanisława Gołuba (firma Usługi Archeologiczne). Konsultant – dr hab. Irena Kutylowska (Katedra Archeologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie). Finansowane przez PSOZ i Urząd Wojewódzki w Chełmie. Drugi sezon badań. Przebadano powierzchnię 5 arów.

Stwierdzono ciągłość zabudowy osady – 42 odkryte obiekty położone były blisko siebie. Osada o charakterze przyrodowym miała regularną zabudowę. Odsłonięto drewniane domy rzędowe, półziemianki mieszkalne, obiekty produkcyjne oraz studnię. Obiekt nr 19 (produkcyjny, o wymiarach 8-10 x 4-5 m) miał dwudzielne wypełnisko, zagłębione nieckowato w kredowy całec, oraz część otwartą, zadaszoną na 10 drewnianych słupach. W wypełnisku tego obiektu odkryto dużą ilość fragmentów ceramiki, żelazne noże, klamry do pasa, ostrogę oraz żużel żelazny i ślady przepalenia w warstwach spagowych. W obiekcie nr 7 (jama gospodarcza) obok licznych fragmentów ceramiki i kości zwierzęcych odkryto kilka fragmentów szklanych bransolet. Pozyskano duże ilości materiału ceramicznego, jednolitego chronologicznie (XII-XIII w.), kości zwierzęce, ozdobny skręt z drutu, dużo przedmiotów z rogu, cię-

żarki z opoki oraz półfabrykat ikonki (?) z tegoż surowca. Znaleziono również mezolityczny rdzeń krzemienisty.

Wyniki badań zostaną opublikowane w „Archeologii Polski Środkowoschodniej”, t. II, 1997. Badania będą kontynuowane.

CHEŁM, ul. Lubelska 2, st. 1,
AZP 80-90/1

- wczesnośredniowieczna studnia kamienna (XIII w.)

Badania penetracyjne, przeprowadzone przez Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego oraz Łódzki Klub Eksploracyjny „Labirynt 96”. Konsultacja – prof. dr hab. Jerzy Kmiecński i dr hab. Jan Gurba (Katedra Archeologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie). Finansowane przez PSOZ i Towarzystwo Opieki nad Zabytkami w Chełmie.

Wykonano dokumentację stanu zachowania, pomiary głębokości, średnicy i elementów konstrukcyjnych studni kamiennej, usytuowanej w obrębie podgródzia. Stwierdzono, że obecnie studnia ma 44,5 m głębokości, zaś kamienna cembrowina sięga głębiej.

Planowana jest kontynuacja prac.

CHEŁM, ul. Lubelska 11-13,
st. 57, AZP 80-90/3

- osada wczesnośredniowieczna (IX/X-XIII w.)
- miasto późnośredniowieczne i nowożytnie (od 1392/1425 r. do XIX w.)

Ratownicze badania wykopaliskowe i nadzory w związku z budową budynku biurowego, przeprowadzone we wrześniu i październiku 1995 r. oraz wiosną i jesienią 1996 r. przez mgr. Wojciecha Mazurka. Finansowane przez inwestora – PZU Życie SA.

Odkryto 9 obiektów archeologicznych, liczne nawarstwienia kulturowe, relikty piwnic, ław fundamentowych oraz nieznane dotąd odcinki podziemi kredowych. Najstarsza faza osadnictwa, datowana na IX/X wiek, reprezentowana była przez warstwę kulturową z nielicznymi fragmentami ceramiki. XII-XIII w. to okres znaczącego rozwoju osady wczesnośredniowiecznej – odkryto m.in.: obiekt nr 3, stanowiący prawdopodobnie dno pieca wolno stojącego (?), wyłożonego potłuczonymi fragmentami kilku naczyń; obiekt nr 5, rozległy i regularny, o płaskim dnie wyłożonym faszyną – prawdopodobnie dół na kamień kredowy lub na wapno palone; inne obiekty o charakterze gospodarczym oraz prawdopodobnie ziemiankę z piecem kopułowym. Z okresu późnego średniowiecza (tj. po otrzymaniu przez Chełm praw miejskich w 1392 i 1425 r.) odkryto tylko 1 obiekt, prawdopodobnie ziemiankę (o wymiarach około 8,5 x 5 m), ze ścianami szalowanymi poziomo ułożonymi deskami. W późnośredniowiecznej warstwie kulturowej znaleziono żelazną ostrogę typu E. S. Kołodziejskiego, datowaną na drugą połowę XIV w. Na przełom późnego średniowiecza i okresu nowożytnego datowana jest piwniczka wycięta w kredzie, z legarami i podłogą z desek, mająca połączenie z podziemnym wybijrzyskiem kredowym. W strefach wybijrzysk kredowych znaleziono liczne naczynia ceramiczne i ich fragmenty, datujące eksploatację kamienia kredowego od XVII w. Po zaprzestaniu użytkowania obiektów w XVI-początkach XVII w., teren ten był wolny od zabudowy aż do drugiej połowy XIX w. W tym czasie odbywała się tu zapewne intensywna eksploatacja kredy metodą odkrywkową, a przede wszystkim górniczą. W drugiej połowie XIX w. powstały tu nowe założenia fundamentowe budynków wraz z piwnicami o sklepieniu kolebkowym.

Wyniki badań zostaną opublikowane w „Archeologii Polski Środkowoschodniej”, t. II, 1997.

CHEŁMNÓ, st. 10,
gm. loco,
woj. toruńskie,
AZP 33-42/97

- osada wczesnośredniowieczna (X-XII w.)

Nadzór archeologiczny i badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez mgr. Małgorzatę Kurzyńską (Muzeum w Grudziądzu). Finansowane przez Urząd Miasta w Chełmnie. Pierwszy sezon badań. Stanowisko zostało odkryte w trakcie budowy oczyszczalni ścieków dla Chełmna, na terenie niższej terasy nadzalewowej (II) Wisły, około 600 m od jej współczesnego koryta. Ścisłym nadzorem archeologicznym objęto pas szerokości 10 i długości 500 m. Wykopaliskowo przebadano powierzchnię ca 400 m².

Odstłonięto i wyeksplorowano 15 obiektów osadniczych, które zalegały maksymalnie do głębokości 70 cm w warstwie brązowordzawego piasku z przewarstwieniami piasku jasnożółtego. Poniżej tej warstwy wystąpiła mada rzeczna. Obiekty w rzucie płaskim miały zarys owalny lub prostokątny, część z nich miała układ zakłócony, nieregularny. W przekroju były kształtu nieckowatego, trapezowatego bądź owalnego. W pięciu obiektach wystąpiły drobne, okopcone kamienie, bez wyraźnych cech konstrukcji. We wszystkich wypełniskach znaleziono frag-